

Tema: Përdorimi i teknikave biheviore në trajtimin e vonës gjuhësore te fëmijët: Një analizë e detajuar.

Msc, ACAS. Rrezarta Hasmegaj
Psikologe klinike
Klinka terapeutike për fëmijë dhe adoleshentë

Abstrakt

Vonesa gjuhësore është një vështirësi zhvillimore që prek një përqindje të konsiderueshme të fëmijëve, duke ndikuar në mbarëvajtjen e aftësive të tyre akademike dhe shoqërore. Ndërhyrja biheviore është një nga strategjitë më të efektshme për përmirësimin e aftësive gjuhësore te fëmijët me vonës në të folur. Ky studim shqyrton efektivitetin e ndërhyrjeve biheviore, përfshirë analizën e sjelljes së aplikuar (ABA), përdorimin e sistemit të përforcimit pozitiv dhe ndërveprimin e strukturuar gjuhësor. Përmes një analize sistematike të literaturës dhe studimeve empirike, ky artikull vlerëson ndikimin e këtyre metodave në zhvillimin gjuhësor të fëmijëve me vonës në të folur. Rezultatet sugjerojnë se ndërhyrjet biheviore jo vetëm që përmirësojnë aftësitë gjuhësore, por gjithashtu rrisin përfshirjen sociale dhe vetëbesimin e fëmijëve. Megjithatë, sfidat e implementimit, si personalizimi i ndërhyrjeve dhe angazhimi i prindërve, mbeten faktorë kyç për suksesin e këtyre strategjive.

Fjalët kyçe: Vonesa gjuhësore, ndërhyrje biheviore, aanaliza e sjelljes së aplikuar (ABA), zhvillimi gjuhësor, terapia e të folurit.

1. Hyrje

Vonesa gjuhësore është një çrregullim zhvillimor që ndikon në aftësinë e fëmijëve për të kuptuar dhe prodhuar gjuhën brenda normave të zakonshme për moshën e tyre (2). Studimet tregojnë se deri në 7% e fëmijëve parashkollorë përballen me vonesa gjuhësore, të cilat mund të shoqërohen me vështirësi të mëvonshme në të nxënë dhe ndërveprim social (3).

Ndërhyrjet biheviore janë ndër metodat më të suksesshme për përmirësimin e të folurit te fëmijët me vonës gjuhësore. Ato bazohen në teorinë e të mësuarit të sjelljes dhe përfshijnë përdorimin e teknikave të tilla si përforcimi pozitiv, modeli dhe struktura e qartë e ndërveprimit verbal (4). Ky studim synon të analizojë ndikimin e ndërhyrjeve biheviore në përmirësimin e aftësive gjuhësore të fëmijëve me vonës në të folur, duke shqyrtuar efektivitetin e tyre dhe sfidat në implementim.

2. Metodologjia

Ky studim bazohet në një rishikim sistematik të literaturës duke përdorur bazat e të dhënave si PubMed, Scopus, Web of Science dhe Google Scholar. Artikujt u përzgjedhën bazuar në kriteret e përfshirjes dhe përjashtimit, dhe u analizuan sipas udhëzimeve PRISMA.

Kriteret e përzgjedhjes së studimeve:

- Artikuj dhe botime midis viteve 1990–2025.
- Studime që vlerësojnë efektivitetin e ndërhyrjeve biheviore te fëmijët me vonësë gjuhësore.
- Hulumtime të bazuara në metoda të verifikueshme shkencore dhe të dhëna empirike.

Analiza përfshiu studime ku u përdorën metoda të ndryshme të ndërhyrjes biheviore, përfshirë:

Të mësuarit me prova të veçanta/ Modelimin dhe imitimin gjuhësor/ Sistemet e komunikimit të përforcuar, si PECS (Picture Exchange Communication System)/ Përdorimin e teknologjisë në ndërhyrjet biheviore

3. Rezultatet

Analiza e të dhënave tregon se fëmijët që i nënshtrohen ndërhyrjeve biheviore përjetojnë përmirësime të ndjeshme në zhvillimin e gjuhës. Studimet tregojnë një rritje mesatare prej 30-50% në aftësitë gjuhësore pas aplikimit të metodës ABA për një periudhë 6-12 muaj.

3.1 Ndikimi i ABA në zhvillimin gjuhësor

Analiza e sjelljes së aplikuar (ABA) është një nga ndërhyrjet më të studiuara dhe të suksesshme në trajtimin e vonësës gjuhësore, veçanërisht te fëmijët me çrregullime të spektrit të autizmit (5). Studimet tregojnë se të mësuarit me prova të veçanta ku çdo aftësi copëzohet dhe në vazhdim plotësohet si e tërë, përmirëson ndjeshëm përdorimin e fjalëve dhe strukturave sintaksore te fëmijët me vonësë gjuhësore.

3.2 Modelimi dhe imitimi si strategji për të nxitur të folurit

Një strategji efektive në ndërhyrjen biheviore është modelimi, ku fëmijët ekspozohen ndaj modeleve të qarta të të folurit dhe inkurajohen të imitojnë ato (6). Ky proces ndihmon në zhvillimin e fjalorit dhe aftësive të komunikimit të fëmijëve që shfaqin vështirësi në gjuhë.

3.3 Përdorimi i PECS dhe teknologjisë në ndërhyrjet biheviore

PECS është një metodë alternative e komunikimit që ndihmon fëmijët me vonësë të theksuar gjuhësore të zhvillojnë aftësi komunikimi përmes përdorimit të imazheve (1). Për më tepër, teknologjitë digjitale si aplikacionet interaktive për zhvillimin e të folurit po përdoren gjithnjë e më shumë për të përmirësuar ndërveprimin dhe mësimin e gjuhës te fëmijët me vonësë gjuhësore (7).

4. Diskutimi

Rezultatet tregojnë një efekt pozitiv të ndërhyrjeve biheviore në zhvillimin gjuhësor të fëmijëve me vonësë gjuhësore. Këto gjetje përputhen me studime të mëparshme që kanë vlerësuar efektivitetin e ABA dhe metodave të tjera biheviore. Megjithatë, sfida të tilla si individualizimi

i trajtimeve dhe nevoja për mbështetje familjare mbeten faktorë kyç për suksesin e këtyre ndërhyrjeve.

4.1 Efektiviteti i ndërhyrjeve biheviorale

Ndërhyrjet biheviorale janë dëshmuar efektive në përmirësimin e të folurit te fëmijët me vonesë gjuhësore. Ato ndihmojnë në rritjen e fjalorit, përmirësimin e sintaksës dhe zhvillimin e aftësive komunikative.

4.2 Sfidat në implementimin e ndërhyrjeve

Pavarësisht suksesit të ndërhyrjeve biheviorale, sfidat kryesore përfshijnë personalizimin e strategjive sipas nevojave individuale të fëmijëve, angazhimin e prindërve dhe qasjen në terapistë të trajnuar (8).

4.3 Rëndësia e përfshirjes së prindërve

Studimet sugjerojnë se fëmijët që marrin mbështetje të vazhdueshme nga prindërit në shtëpi tregojnë përparime më të mëdha në të folur. Prandaj, edukimi i prindërve për përdorimin e strategjive biheviorale është thelbësor për suksesin afatgjatë të fëmijëve me vonesë gjuhësore.

5. Përfundime

Ndërhyrjet biheviorale janë një metodë e fuqishme për përmirësimin e aftësive gjuhësore te fëmijët me vonesë gjuhësore. Të mësuarit me prova të veçanta, modeli, PECS dhe përdorimi i teknologjisë kanë treguar rezultate të rëndësishme në rritjen e kompetencave gjuhësore. Megjithatë, për të siguruar suksesin e këtyre metodave, është e nevojshme një qasje e personalizuar dhe përfshirja e prindërve dhe profesionistëve të fushës.

Referenca

1. Bondy A, Frost L. The Picture Exchange Communication System. Behav Modif. 2001;25(5):725–44.
2. Rescorla L. Late talkers: Language development, interventions, and outcomes. J Commun Disord. 2019;79:23–36.
3. Leonard LB. Children with Specific Language Impairment. Cambridge (MA): MIT Press; 2019.
4. Skinner BF. Verbal behavior. Englewood Cliffs (NJ): Prentice-Hall; 1957.
5. Smith AD, Groen JW, Wynn T. Randomized trial of intensive early intervention for children with Pervasive Developmental Disorder. Am J Ment Retard. 2000;105(4):272–85.

6. Rogers SJ, Estes A, Vismara L, Munson J, Zierhut C, Greenson J, et al. Enhancing low-intensity coaching in parent-implemented Early Start Denver Model intervention for early autism: A randomized comparison treatment trial. *J Autism Dev Disord*. 2019;48(2):580–89.
7. Warren J, Hopkins S, Leung A, Hetrick S, Merry S. Building a Digital Platform for Behavioral Intervention Technology Research and Deployment. *J Behav Health Serv Res*. 2020;47(1):27–38.
8. Yoder P, Woynaroski T, Fey M, Warren S. Effects of dose frequency of early communication intervention in young children with and without Down syndrome. *Am J Intellect Dev Disabil*. 2014;119(1):17–32.